

THIMÁR ATTILA (1969) Budapest

THIMÁR ATTILA

Fűzfa Balázs: Kifelé a ködből. Írások Ottlik Géza műveiről

Savaria University Press, 2017

Fűzfa Balázs neve ma már egyet jelent az Ottlik-kutatások egyik motorjával. Nemcsak személyes munkája, tanulmányai, kötetszerkesztései és konferenciaszervezései, hanem oktatói tevékenysége is, amelynek eredményeként immár számos, egymást követő irodalomtörténeti generáció tagjai közül többen is elhivatott ottlikológussá váltak. Nagyon fontos az is, hogy Kőszegen olyan kultusz kiépítését kezdte meg, amely – ma már egyértelműen látható – fontos sarokkövévé vált az Ottlik-recepciónak. Azt pedig ezeken túl még fontosabbnak gondolom, hogy a biografikus elemekhez szorosan kötött kultuszépítési tevékenység mellett (vagy ellenére?) tanulmányaiban éppen nem a szoros életrajzi olvasatokat helyezi előtérbe, hanem a szélesebb horizontú, nagyobb egységekben gondolkodó, tágabb léptékű értelmezéseket. Az Ottlik-recepciónak sarkalatos kérdése, hogy mind a kőszegi alreál, mind a budai főreál mennyiben tartjuk szimbolikus-fikcionált helyszínnek, és mennyiben valóságreferenciális szövegelemnek. (Hozzá kell tennem ehhez, hogy ez a kettősség – akár dilemma – egész mai irodalomolvasási horizontunkat érinti, nemcsak Ottlik vonatkozásában.) Fűzfa e könyvben olyan módon oldja fel a kettősséget, hogy magát Kőszeget tekinti a Triesztől Bécsig és Budáig terjedő „régión” szimbolikus helyének.

A kötet két nagyobb egységből áll. Az első a tanulmányokat, konferencia-előadásokat tartalmazza, a második a kritikákat. A tanulmányok témáikat tekintve nagyon változatosak, az éppen aktuális konferenciához, eseményhez kötődnek, így kerül előtérbe a tér- és tájpoétika, a párhuzamos motívumképzés más alkotókkal (Pilinszky, Lázár Ervin), a recepció alakulásának kérdése. A szerző már az előszóban elismeri, hogy a több helyről származó és itt egymás mellé tett szövegekben sok az ismétlés, amelyeket végül nem számolt fel az írásokban. Az ismétlések megtörik a szöveget, s kevésbé látható az ív, amely az ottlik életmű értelmezésében a szerző sajátja: az értékelvű szemlélet és a modern, illetve posztmodern narrációpoétika érvényesülése. Fűzfa Balázs itteni tanulmányai voltaképpen mind kiegészítései korábbi könyvének („*sem azé, aki fut...*”, Argumentum, 2006), egyben új kutatási irányok megnyitásai, amelyek talán majd új, különálló

kötetekben fognak kiteljesedni, s noha nem kérdőmódban fogalmazza meg a szövegeket, mégis inkább kérdésfelvetések gyűjteményét vehetjük kezünkbe. A kötet címe is erre utalhat. „Kifelé a ködből” – annak a bizonyosságnak a megfogalmazása, amely határozott útirányokat lát kibontakozni az egyébként nem könnyen feltérképezhető környéken. A borítókép, az alreál kápolnájába beszűrődő opálos fény kirajzolta ablakkeret is ezt jelzi – van tehát irány, amely felé az Ottlik-kutatás lassú mozgásban, de megindul. Igaz, rögtön el is bizonytalaníthat minket, vagy inkább a kérdésfelvetések sorát nyitja meg, hogy a borítón más alcíme van a könyvnek – *Újabb Ottlik-tanulmányok* –, mint a belső címlapon, ahol ezt olvashatjuk: *Írások Ottlik Géza műveiről*. Az utóbbi, igazi alcím jobban érzékelteti, hogy a könyv egy egész korszak recepciótörténeti alakulását is felmutatja, hiszen az legkorábbi szöveg 1989-ből származik, a legutolsó 2017-ből.

A kötetben több helyen olvasható, hogy a szerző az Ottlik-recepciónak négy hullámát különíti el, elsősorban kronológiailag. Az első rész tanulmányai ehhez részben igazodva, de inkább tematikailag mutatják meg az egyes időszakok (hullámok) kérdésfelvetéseit. E kötetben publikálta először a szerző azt a dolgozatát, amelyben Lázár Ervin írásművészetével veti össze Ottlik *Iskoláját*, elsősorban a Dömdödöm név, illetve a nyelvi kifejezőmód szemantikai nehézségei mentén. Arra a következtetésre jut, hogy nemcsak a Dömdödöm szó, illetve szereplői név átvétele származik Ottlik-től (erre konkrét filológiai érvelést is hoz), hanem a szereplők motívikus egyezései (pl. Szerafini – Ló Szerafin) és epikai helyzetük (mind az alreál, mind a Négy-szögletű kerek erdő a világtól elválasztott hely) is egyfajta tiszteletadást mutathatnak Lázár Ervin részéről. Itt, mint pár helyen a könyv dolgozataiban is, talán a terjedelmi korlátok miatt, nem olvastam kellően árnyalt bemutatását, elemzését az összefüggéseknek, inkább csak felmutatását. Az *Iskolában*, a regény gerincében a Dömdödömként érthető szöveget elmondó Jaks Kálmán és a jószívű Lázár Ervin-i szereplő között bizonyosan több összefüggés is felfedezhető lenne, akár éppen Jaks elnémulása az Ötvenévi-ügyben vagy akár a *Budában* leírtak alapján.

Mindezt azért hozom fel, mert Fűzfa Balázs az ottlik szövegvilágnak olyan alapos ismerője, aki ebbéli tudását bőven kamatoztathatta volna ebben a könyvében is, sőt, talán éppen neki, a szövegek ilyen többszintű, mondhatni, hipertextuális ismerőjeként érdemes lett volna ezt megtenni.

Érdekes és izgalmas olvasmány a kötet második része, amelybe az ottlikológiai kritikáit gyűjtötte egybe Fűzfa Balázs. Érdekes sorrendben, mert az írások nem időrendet követnek, inkább egyfajta tematikai nyitást az *Iskola* felől más művek, például a *Buda* felé. A kritikák közös jellemzője, hogy inkább szólnak Ottlikről és az ő műveiről, azok olvasási horizontjáról, mint a bírálat alá vont könyvekről. Mivel a kritikák 1989-ben kezdődnek, ez a sorozat jól végigköveti az Ottlik-recepció ingadozását, alakulását. Érezhetően elsősorban irodalomtörténeti érdeklődés vezeti a kritikust (Hévízi Ottót meg is bírálja az irodalmi szempontok elhagyása miatt), másrészt viszont nem kerülnek elő olyan elemzési aspektusok, amelyek alapján megállapítható lenne, hogy az egyes szakkönyvek a recepció mely irányában s melyik más művekre reflektálva kívánták kifejteni hatásukat. A negatív bírálatokkal óvatosan, mondhatni, „gentlemen’s agreementtel” bánik a szerző, egyedül Kelecsényi László kap erősebb feddést Ottlikről szó-

ló könyvéért (*A szabadság enyhe mámore*, 2000). Ebbe a sorba minden bizonnyal beillesztettem volna egy – akár most megírt – kritikát a *Továbbélőkről*, hiszen erre a szövegre mint a recepciótörténetben kulcsszerepet játszó darabra többször hivatkozik a szombathelyi Ottlik-kutató. Szívesen olvastam volna többet a Ottlik-képeskönyvről szóló kritikában az Ottlik-ikonológia vonatkozásairól, nem is a muzeológiai tárgyleírás felől közelítve, de azt a kérdést körbejárva, hogy Ottlik milyen alkalmakkor engedte magát lefényképeztetni. Nem készült róla sok kép, ezek azóta emblematikussá is váltak, az eddig megjelent Ottlik-könyvek el is használták szinte valamennyi fotót a borítókra, de érdemes lenne alaposan utánanemenni annak, hogy milyen volt Ottlik viszonya saját képi megörökítéséhez, s erre éppen az Ottlik-képeskönyv jó kiindulási pontot kínálna.

Fűzfa Balázs könyve az Ottlik-recepció ötödik hulláma nyitányaként új irányokat, kérdéshorizontokat mutat fel. Személyes elkötelezettségű szövegei nem használnak egyéni fogalomkészletet Ottlik prózájának megközelítéséhez, éppen ezért mindenki számára jól fogyaszthatók, és minden bizonnyal lelkesítőek az olvasók számára, hogy tovább olvassák 20. századi prózairodalmunk kiváló írójának életművét.

Mensáros László

Arany János

Megjelent!

A könyv megvásárolható
a kiadó webshopjában:
www.mmakiado.hu

MMA
KIADÓ

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

A VONAL MISZTÉRIUMA

KÓKAY KRISZTINA
*érdemes és kiváló művész,
textilművész, grafikus,
az MMA rendes tagja kiállítása*

**2018. DECEMBER 1. –
2019. JANUÁR 27.**

PESTI VIGADÓ,
a Magyar Művészeti Akadémia székháza,
VI. emeleti kiállítótér
1051 Budapest, Vigadó tér 2.

Tárlatvezetéssel egybekötött könyvbemutató
2019. január 17-én,
csütörtökön 14.00 órakor
